

Zasady bioasekuracji w praktyce dla małych i średnich gospodarstw

W ostatnich latach wzrosła świadomość co do konieczności ochrony zdrowia zwierząt gospodarskich, między innymi poprzez poprawę ich bezpieczeństwa biologicznego zwanego inaczej bioasekuracją. Było to związane z pojawieniem się i wybuchami kilku trudnych do kontrolowania chorób zakaźnych. W sektorze produkcji trzody chlewnej szczególna koncentracja na bioasekuracji była wynikiem pojawiania się w naszym kraju afrykańskiego pomoru świń (ASF), niezwykle groźnej dla świń choroby podlegającej obowiązkowi zwalczania. Należy jednak podkreślić, że koncepcja bioasekuracji jest znaczenie szersza (mająca swój początek już w latach 80-tych ubiegłego wieku) i nie ogranicza się wyłącznie do zahamowania rozprzestrzeniania ASF, ale przede wszystkim ma ona na celu zwiększenie efektywności produkcji poprzez poprawę statusu zdrowotnego stada i może przyczynić się do wzrostu opłacalności czy ograniczenia stosowania antybiotyków.

Arkadiusz Dors

Zakład Chorób Świń Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach

Najprościej bioasekurację można zdefiniować jako stosowanie środków mających na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa wprowadzenia (bioasekuracja zewnętrzna) i dalszego rozprzestrzeniania się patogenów w stadzie (bioasekuracja wewnętrzna). Poniżej chciałbym pokrótce omówić wybrane, najważniejsze zasady bioasekuracji mające praktyczne znaczenie dla małych i średnich gospodarstw utrzymujących świnię.

Niezależnie czy mamy od czynienia z małym przydomowym gospodarstwem czy dużą przemysłową fermą wprowadzanie świń do stada powinno być wykonywane zgodnie z zasadami bioasekuracji, ponieważ to wraz z nowymi zwierzętami dołączanymi do stada najczęściej dochodzi do wprowadzenia do niego patogenów. Po pierwsze, konieczna jest ocena statusu zdrowotnego świń w miejscu, z którego mają one zostać nabyte. Oprócz dobrych opinii warto pokusić się o sprawdzenie dokumentacji potwierdzającej status zdrowotny, w tym wyników badań laboratoryjnych czy certyfikatów zdrowia. Ta sama zasada dotyczy kupowania nasienia ze stacji unasiwienia czy innych ferm. Po drugie należy ograniczyć do minimum liczbę źródeł, z których kupowane są loszki remontowe.

Kwarantanna nowo zakupionych świń jest jednym z najważniejszych elementów bioasekuracji. Jej celem jest kliniczna ocena stanu zdrowia świń oraz wykonanie badań laboratoryjnych. Jest to sposób na zabezpieczenie się przed wprowadzeniem zwierząt, które są w początkowej fazie zakażenia (okres inkubacji), kiedy

jeszcze nie widać żadnych objawów, a w organizmie świń mogą już namnażać się groźne bakterie lub wirusy. Po zakupie zwierząt powinny być wykonane dwukrotnie badania laboratoryjne. Najpierw zaraz po przyjęciu zwierząt na kwarantannę i około 3-4 tygodnie później. W przypadku problemów zdrowotnych badania te mogą być bardzo przydatne w ustaleniu przyczyn oraz być podstawą ewentualnej reklamacji. Pobyt świń na kwarantannie trwa od co najmniej 30 do 60 dni. Warunkiem uznania pomieszczenia jako miejsca kwarantanny jest wysoki poziom jego bioasekuracji. W przypadku małych i średnich gospodarstw pomieszczenie kwarantanny dla świń powinno być wyraźnie odseparowane i posiadać oddzielne wejście, a najlepiej jeśli kwarantanna odbywa się w oddzielnym budynku nieco oddalonym od pozostałych zabudowań gospodarstwa. Bardzo ważna jest również kolejność obsługi, świnię w pomieszczeniu kwarantanny powinny być obsługiwane jako ostatnie i nie należy bezpośrednio po zakończeniu czynności przy nich wchodzić do pozostałych pomieszczeń, w których znajdują się świnię. Należy także zapewnić osobny sprzęt przeznaczony wyłącznie do obsługi świń poddawanych kwarantannie.

Po przeprowadzeniu kwarantanny wprowadzane zwierzęta należy poddać procedurze aklimatyzacji, której zasadniczym celem jest kontrolowana adaptacja świń do drobnoustrojów krążących w stadzie, do którego mają trafić nowe świnię. Kontakt z patogenami można zapewnić poprzez podawanie im do kojca odchodów pochodzących od świń z różnych

kategorií wiekowych (warchlaki, tuczniaki, lochy). Alternatywą jest podanie sznurów nasączonych płynem ustnym lub zapewnienie kontaktu „nos w nos” np. z lochami przeznaczonymi do brakowania.

Dostęp do gospodarstwa musi być zabezpieczony poprzez zastosowanie: ogrodzenia, zamykanych bram wejściowych, systemu komunikacji w postaci dzwonek, alarmów i domofonów przy wejściu dla gości, przy pomocy których można poinformować o przybyciu oraz znaków przy bramie wejściowej lub parkingu, które informują o zasadach wejścia na fermę dla gości. Pojazdy powinny być parkowane poza obszarem, na którym są budynki ze zwierzętami. Przede wszystkim wizyty powinny być ograniczone do minimum, wejścia potwierdzone w specjalnym rejestrze, a osoby wchodzące na teren chlewni zobowiązane są do wzięcia prysznicza i zmiany ubioru. Ważne jest również uzyskanie informacji na temat ich kontaktu ze świnią na innych fermach świń lub w ubojniach.

Innym elementem bioasekuracji związanym z dostępem jest wyraźne oddzielenie strefy czystej (w której przybývają zwierzęta) i brudnej (tam gdzie może mieć miejsce kontakt z czynnikami zewnętrznymi). Newralgicznym punktem jest styk tych dwóch stref przy wejściu do pomieszczeń dla zwierząt. Zazwyczaj fizyczną barierą jest tzw. „ławeczka”, przed którą pozostawione powinny być buty oraz odzież. Za ławeczką powinno znajdować się wejście do natrysku lub chociaż umywalka. Po umyciu i przebraniu nikomu nie wolno powrócić do „brudnej” strefy wejściowej. W przypadku kiedy nie ma możliwości pełnego podziału na strefy brudną i czystą oraz zapewnienia wizytującym pełnego kompletu odzieży powinno wyznaczyć

się miejsca, gdzie można się przebrać i/lub założyć jednorazowe ubrania ochronne – kombinezony, ochraniacze na buty oraz rękawiczki, a po wycie umyć oraz dezynfekować przynajmniej części ciała, które mogły mieć kontakt z materiałem zakaźnym.

Konieczne jest też uniezwolnienie lub co najmniej utrudnienie dostępu do obiektu dla zwierząt domowych oraz dzikich. Jako wektor szerzenia się chorób zakaźnych świń w grę wchodzi gryzonie (salmonelloza, leptospiroza, toksoplazmoza, włośnica, różycyca, dyzenteria), psy i koty (leptospiroza, toksoplazmoza, tasiemczyce, mykoplazmoza), dziki (ASF, leptospiroza, choroba Aujeszkiego, grypa świń).

W szerzeniu się chorób zakaźnych między zwierzętami z poszczególnych stad rolę mogą odgrywać pojazdy przewożące pasażerów, nasienie, sprzęt, materiały, leki czy pojazdy odbierające padłe zwierzęta, które czasami w ciągu dnia mogą być na kilku fermach. Kierowcy ciężarówek nie powinni być wpuszczani na teren gospodarstwa. Budynki oraz inne miejsca, w których przechowywana jest pasza powinny być traktowane pod względem bioasekuracji tak samo jak pomieszczenia dla świń. Ograniczenie dostępu w postaci ogrodzenia, zamykanie drzwi i bram oraz ochrona przed domowymi i dzikimi zwierzętami jest niezbędne. Należy również unikać wypożyczania sprzętu i urządzeń (w szczególności do zagospodarowania gnojowicy i obornika) oraz pojazdów z innych gospodarstw. Padłe świnię powinny być zabezpieczone przed dostępem zwierząt domowych i dzikich. Najlepiej jak dostęp do miejsca składowania padłych sztuk dla firmy utylizacyjnej jest zapewniony z poza terenu gospodarstwa. Po usunięciu padłych zwierząt, miejsca

Artykuł sfinansowano z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego w ramach zadania Szkolenia dla małych i średnich gospodarstw województwa łódzkiego w zakresie zapobiegania rozprzestrzeniania ASF.

www.innowatorzywsi.pl

ich składowania powinny być oczyszczone z płynów ustrojowych, umyte i dezynfekowane

Bardzo ważnym elementem bioasekuracji jest rampa załadownicza, która powinna być zlokalizowana przy zewnętrznym ogrodzeniu fermy, a jej konstrukcja powinna wykluczać cofnięcie się świń do budynków, spływanie ścieków po myciu czy dostęp do budynku osób z zewnątrz pomagających przy załadunku. W przypadku gdy w gospodarstwie brak jest tego typu rampy należy w miarę możliwości zadbać o to żeby pojazd przewożący świnię nie wjeżdżał bezpośrednio na teren gospodarstwa. Zwłaszcza jeśli w pojeździe znajdują się już zwierzęta pochodzące z innej chlewni. W takim wypadku najlepiej jest przewieźć sprzedawane świnię przy pomocy wózka z budynku do samochodu zaparkowanego poza terenem gospodarstwa. Należy bezwzględnie pilnować, żeby już raz załadowane na wózek czy samochód świnię nie dostały się z powrotem do gospodarstwa. Poza tym, po każdym użyciu, wózek trzeba dokładnie umyć oraz dezynfekować poza terenem fermy.

Jednym z najważniejszych czynników, które zwiększają ryzyko wprowadzenia do stada nowych bakterii i/lub wirusów jest często bliska lokalizacja innych ferm świń. Zageszczenie produkcji świń zostało zidentyfikowane jako istotny czynnik ryzyka w transmisji chorób do stada. W przypadku projektowania nowych budynków warto wziąć pod uwagę aby lokalizacja ich była jak najdalej od innych gospodarstw utrzymujących świnię, dróg o dużym natężeniu ruchu, zakładów utylizacyjnych czy ubojni. Przyjmuje

się, że minimalny dystans, który może ograniczyć ryzyko przenoszenia patogenów przez powietrze wynosi 3 km. Odpowiednia odległość od innych ferm może być skutecznym środkiem zapobiegawczym nie tylko w przypadku przenoszenia patogenów przez powietrze, ale także w przypadku innych dróg transmisji.

Zarządzanie zakażonym stadem jest ważnym elementem bioasekuracji wewnętrznej. Podstawą jest rozpoznanie chorób, w tym laboratoryjna identyfikacja gatunków patogenów występujących w danym stadzie oraz wprowadzenie programów zwalczania. Drugim bardzo ważnym aspektem jest okresowa i bieżąca dezynfekcja pomieszczeń, w których przebywają świnię, poprzedzona dokładnym czyszczeniem i myciem. W związku z przemieszczaniem grup świń w obrębie pomieszczeń i budynków w gospodarstwie konieczne jest przestrzeganie zasady „całe pomieszczenie pełne – całe pomieszczenie puste”. Ma ono na celu przerwanie łańcucha zakażeń i izolację poszczególnych grup świń od ekspozycji na patogeny z innej grupy. Istotne jest również prawidłowe poruszanie się po fermie oraz mycie i dezynfekcja obuwia przy przechodzeniu z różnych pomieszczeń chlewni. Pracownicy przed wejściem na matę dezynfekcyjną lub do kuwety powinni umyć obuwie. Na macie lub w kuwecie należy się zatrzymać na kilka sekund (można policzyć do 10). Istotnym elementem bioasekuracji wewnętrznej jest profesjonalne zarządzanie zdrowiem stada świń. Stosowanie programów ochrony zdrowia stworzonych przy udziale lekarza weterynarii specjalisty chorób świń. ■